

گردآوری: پروفیسور الول ساتن
به کوشش احمد و کیلیان، زهره زنگنه
زیر نظر پروفیسور اولریش مارزلف

توپوزقلی میرزا
قصه های ایرانی
کتاب

◀ فهرست

شماره	نام قصه	صفحه	کد جهانی*
	مقدمهٔ پروفیسور اولریش مارزلف	۹	
	چگونگی آشنایی با پروفیسور الول ساتن	۱۳	
	مقدمه	۱۷	
۱	جان تیغ و چل‌گیس	۲۱	۳۰۲B
۲	خیانت قاضی و وزیر	۵۳	۸۸۳A
۳	تولد شاه‌عباس	۶۸	۷۰۶
۴	ملک جمشید و خسرو دیوزاد	۷۴	۴۵۰ و ۷۰۶
۵	پیاز تا چغندر شکرخدا	۸۴	۱۶۸۹
۶	متل سوزن و آتش	۸۶	۲۰۳۰ و ۲۰۳۲
۷	خُقه‌های کوسه	۸۹	۱۵۳۵ و ۱۵۳۹
۸	سنگل و منگل	۹۳	۱۲۳
۹	لطیفهٔ الاغ و خربزه	۹۶	۱۲۹۱D+۱۳۱۹
۱۰	قرض کردن ملا از خدا	۱۰۱	۱۶۴۲A
۱۱	زخم زبان بدتر از زخم چوبه (شمشیره)	۱۰۳	۵۱۶A
۱۲	روباه حيله گر، گرگ طمعکار	۱۱۴	۳۵B+۳۲

* کد جهانی، براساس طبقه‌بندی قصه‌های ایرانی پروفیسور مارزلف - ترجمهٔ کیکاووس جهانداری، انتشارات سروش - چ اول ۱۳۷۱.

◀ چگونه آشنایی با پروفیسور الول ساتن

در اواخر سال ۱۹۷۰ هنگامی که در جست‌وجوی اسناد قصه‌های ایرانی برای طبقه‌بندی قصه‌ها بودم تا در پایان‌نامهٔ دکترای خاورشناسی استفاده کنم، دریافتم که الول ساتن گنجینهٔ اسناد منتشر نشده‌ای دربارهٔ قصه‌های ایرانی دارد. بی‌درنگ نامه‌ای به ایشان نوشتم و از وی کمک خواستم تا با استفاده از اسناد او بتوانم پایان‌نامه‌ام را تکمیل کنم. در پاسخ، او پیشنهاد کرد سفری به ادینبورگ داشته باشم تا در این باره مرا راهنمایی کند. من با هزینه‌ای گزاف به این سفر رفته و او با مهربانی مرا پذیرفت و پس از یکی دو روز باگشاده‌روی تمام اسناد قصه‌های ایرانی گردآوری شدهٔ خود را در اختیارم گذاشت که مرا بسیار شگفت‌زده و سپاسگزار کرد.

همان طوری که در زندگینامهٔ الول ساتن در مقدمهٔ پیش‌رو و در مقدمهٔ کتاب قصه‌های مشدی گلین‌خانم آمده است، الول ساتن بسیار کم حرف بود و در دو ملاقاتی که با او داشتم تنها در مورد کار من کمی صحبت شد. پس از دریافت سخاوتمندانهٔ او، به آلمان و دانشگاه کلن بازگشتم و پایان‌نامهٔ خود را تکمیل کردم.^۱

۱- این پایان‌نامه با ترجمه آقای کیکاوس جهاننداری به عنوان طبقه‌بندی قصه‌های ایرانی در سال ۱۳۷۱ از طرف انتشارات سروش در ایران چاپ شده.

لازم به یادآوری است که الول ساتن نه تنها فشرده‌ای از دست‌نوشته‌های خود از قصه‌های مشدی گلین‌خانم را به من بخشید، بلکه یک کپی کامل در ۲۰ نوار کاست از نوارهای ریلی خود حاوی قصه‌های اثر حاضر که طی چند سفر به ایران ضبط و گردآوری کرده بود به من داد و بخشی از «طبقه‌بندی قصه‌های ایرانی» مربوط به قصه‌هایی است که الول ساتن در اختیارم گذاشت. چند سال از اتمام پایان‌نامه «طبقه‌بندی قصه‌های ایرانی» گذشت که من به فکر ترجمه‌منتخبی از قصه‌های مشدی گلین‌خانم به زبان آلمانی افتادم. الول ساتن در همین زمان سخت بیمار بود و من از بیماری او اطلاع نداشتم و قصد و منظور خود را برای او نوشتم. باری دیگر سخاوتمندانه بدون هیچ تردیدی تمام دست‌نوشته‌های قصه‌های مشدی گلین‌خانم را برایم فرستاد و من برخی از این قصه‌ها را به آلمانی ترجمه کردم^۱. هنگامی که این اثر زیر چاپ بود خبر یافتم که متأسفانه پروفسور الول ساتن رخت از جهان بر بسته است.

چند سال بعد از برخی دوستان ایران‌شناسم شنیدم که همسر الول ساتن قصد دارد کتاب‌های وی را به فروش رساند.

بلافاصله از طرف دوستانم با خانم ایس، همسر الول ساتن تماس گرفتم و قرار شد به ادینبورگ بروم. زمانی که به ادینبورگ رسیدم پیشنهاد خرید بخشی از کتاب‌های فرهنگ مردم و قصه‌های عامیانه را به خانم ایس دادم و چند روز بعد با چند کارتن کتاب به آلمان بازگشتم. ناگفته نماند که خانم ایس تمام اسناد منتشر نشده مربوط به فولکلور را به من بخشید.

باز سال‌ها گذشت تا تصمیم گرفتم قسمتی از قصه‌های ضبط شده مربوط به منطقه وفس را که الول ساتن تا اندازه‌ای بر روی آنها کار کرده بود، کاملاً آماده

۱- لازم به یادآوری است که مجموعه قصه‌های مشدی گلین‌خانم در سال ۱۳۷۴ با همکاری خانم امیرحسینی و احمد وکیلپان توسط نشر مرکز در ایران منتشر شد.